

Ljubljana, 25./V. 1922. — II./21.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik.

Bankokracija in — delavske socialne ustanove.

Lanskega leta je bila izdana uredba, ki uravnava poslovanje delavskih zavarovalnic in bolniških blagajn v kraljevini SHS. Uredba ima gotove poboljške proti prejšnjemu stanju, pa tudi velika poslabšanja, kamor spada predvsem dejstvo, da bo delavstvo, ki je imelo v bolniški blagajni v upravnem svetu dve tretjini zastopnikov, imelo po novem le polovico. Ta odredba stopi kar se tiče bolniške blagajne v veljavnost 1. julija 1922 in bomo še o njej natančno poročali v prihodnjih številkah, za danes nas zanimajo le okoliščine, kako je ta odredba dobila končno Pašičev podpis in kako so gotovi krogi vpeljali vse, da postane delavske socialne institucije predmet špekulacije za izvestne protidelavske bankokrate.

Kakor znano, gospod Pašič ni hotel dolgo te odredbe podpisati, ker se mu je zdela kljub svoji pohlevnosti preradikalna in ker je on pač mnenja, da ni treba srbskemu delavstvu takih »avstrijskih in prečanskih« zakonov in bi veliko rajši videl, da bi se prečanskemu delavstvu vzele pravice, ki si jih je priborilo v bivši monarhiji ter bi se jih napravilo v tem oziru enake srbskim delavcem, ki pod njegovo dolgo očeto vladno niso bili deležni skoraj nobene socialne zakonodaje. Vse interpelacije raznih poslancev niso izdale nič — stari lisjak je sabotal dalje te uredbe. Zgodilo se pa je, da se je zavzela za to oseba, ki ima veliko več vpliva kakor pa od ljudstva voljeni poslanci, in on je svoje mišljenje spremenil in uredba ter začetek ponižne socialne zakonodaje za SHS-delavce je pridobila zakonsko moč. Ta vplivna oseba je bila ravnatelj ene znane zagrebško-ljubljanske velebanke, v kateri sede razven najožjih političnih prijateljev sedanjega ministra za socialno skrb dr. Žerjava in načelnika oddelka za socialno skrbstvo pri pokraj. vlad. Ribnikarja še znani delavski prijatelj Westen in bivši sodrug, minister n. r., ravnatelj Belja A. Kristan. Javnost se je začela zanimati, odkod naenkrat g. Praprotnik tako skrbi za delavstvo in je bila kmalu pomirjena, da se gospodu ravnatelju ni šlo za delavske koristi, ampak za denar teh delavskih zavodov, ki bi, če bi bil naložen v njegovi banki, silovito povečal kapitalno moč tega zavoda. Te delavske institucije bodo, kadar bodo združene po novi uredbi, razpolagale z večstomiljskimi razpoložljivimi denarnimi sredstvi.

Stvar je bila torej pametno začeta, treba je še ta plan uresničiti in odpraviti vse faktorje, ki bi se temu protivili. Tudi to se je že deloma vsaj ukrenilo. Najprvo je bilo treba ukloniti slovenske in druge prečanske strokovnjake v ministrstvu, ker ti ne bi gotovo takega balkanskega gospodarstva z delavskim denarjem odobrvali. Zato se je združilo oddelke za socialno zavarovanje, za inšpekcijo dela itd. in se je postavilo na čelo vseh teh združenih oddelkov nekega Srbijanca Kuželja, ki je, milo rečeno po sodbi vseh, ki poznajo njegovo delo — popolnoma nesposo-

ben. Tudi zvezo Beograd-Ljubljana je vzdrževal »zanesljiv« kurir. Ko so razne korporacije postavile svoje delegate za skupno načelstvo zagrebškega osrednjega zavoda, ki bo vodil posle za vso državo, so se v sestavi teh delegatov izvršile »od zgoraj« prav karakteristične izpremembe. Med delegati ljubljanske delavske zbornice se je črtalo sodruga Kaiserja, tajnika strokovne komisije, in na njegovo mesto se je določilo gosp. E. Lovšina, uradnika Praprotnikove banke, med delodajalskimi delegati se je mesto enega zastopnika južne železnice »dekretiralo« kar gosp. Praprotnika, generalnega ravnatelja »Slavenske banke«. Za vodje osrednjega urada v Zagrebu so določeni, kakor čujemo, gosp. Jaklič in gosp. minister n. r. Bukšeg, sedanjí od vlade postavljeni upravitelj zemljske boln. blagajne v Zagrebu. Govori se tudi že o %, s katerimi bo »Slavenska banka« obrestovala naloženi denar (baje 3½%) in govori se tudi — o svotah, katere baje misli žrtvovati banka za provizijo.

To je vse lepo, vprašanje je, kaj bo poreklo delavstvo k temu, da so postale njegove najvažnejše ustanove navaden objekt za razne jutrovske bankokrate. Bolniške blagajne in zavarovalnice imajo važne zdravstvene in socialne naloge in ker je pri nas javno zdravstvo šele v povojih, bodo morale investirati svoj denar v razne institucije (n. pr. delavske sanatorije, zdravilišča za pljučno bolne, telovadnice v ortopedske svrhe itd.). Vsega tega ne bodo mogle storiti, če bo njihov denar služil v brezvestne špekulativne namene jugoslavenske bankokracije. Zato, delavci, pozor, dokler je še čas, dokler se dajo naše institucije še rešiti. Prvo, kar zahteva delavstvo, so volitve v vse te zastope kakor tudi volitve v delavske zbornice, kar storijo današnji »imenovani« zastopniki, tega delavstvo ne bo priznalo. Drugo je: pri volitvah bo delavstvo moralo nastopiti enotno, da bodo vsi zastopniki, ki jih ima delavstvo, res zastopniki njihovih interesov in bodo tvorili trden zid proti vsem buržoazno-šarfmaherskim naklepom »Zveze industrijalcev« in njenega političnega, režimskega ozadja.

Da odvrnejo delavstvo od teh zakulisnih mahinacij, so začeli demokrati potom »Delavskega lista«, ki izhaja po njih milosti in radodarnosti, boj proti g. Kocmurju, ravnatelju ljubljanske okrožne boln. blagajne. Nasedli so jim tudi nekateri delavski zastopniki. Nas gospod Kocmur ne briga veliko, kar ima s stranko, ki ga je kandidirala, to je stvar stranke. Kar se tiče dijet in nagrad, je pa to stvar načelstva bolniške blagajne, ki je te nagrade delila. Če so se vršile tam protekcije in nerednosti, bo naloga zastopnikov proletariata, ki bodo tam voljeni, da stvar preiščejo in pravično presodijo in če treba, strogo kaznujejo. Zaenkrat je pa ta zadeva postranska, in demokrati so jo napihnili, da bi zakrili velikansko, milo rečeno, špekulacijo z delovskim premoženjem.

Torej, delavci, prepričite, dokler je še čas, da bi kapitalisti špekulirali z denarjem. Kaj delajo bankokrati s svojimi zavodi, to je njihova stvar, če je gospod Kamenarović zadovoljen, mi tam nimamo denarja. Ali pre-

Capito:

Načela nezavisnih strokovnih organizacij.

Delavstvo stopa v neodvisne strokovne organizacije z idejo, da z združitvijo postane močan faktor, ki bo to svojo moč zastavil proti kapitalističnemu izkoriščanju, ki bo branil interese proletariata in bo deloval z vsemi silami, ki so mu na razpolago nato, da se današnja krivična nadvlada enega razreda onemogoči za vedno s tem, da se zatre razrede in zgradi novo družbo — socialistično družbo, ki bo onemogočevala vsako izkoriščanje.

Malenkostna vsakdanost nam zakriva mnogokrat naše vodilne misli. Vsled vsakdanjih skrbi često pozabimo na glavno nalogo. Gremo brez misli naprej in pozabljamo, kam gre naša pot; zato moramo iti brezobzirno preko vsakdanosti in pogledati, kakšna so naša načela in kak je naš cilj.

Bistveno načelo neodvisnih strokovnih organizacij je *samopomoč, združene delavnih sil in sredstev delovnega ljudstva, za doseg skupnega cilja, ki je, osvoboditev proletariata iz okov gospodarske odvisnosti potom socialističnega družabnega reda.*

Poglejmo kako se ta načela uresničujejo v nekaterih strokovnih organizacijah in od nekaterih sodrugov. Koliko jih je, ki nočejo vedeti, da so dolžni sodelovati s svojimi silami in sredstvi! Oni so za skupnost, kadar jim gre za dobiček, oni so za solidarnost, kadar so prepričani, da jim ni treba nič žrtvovati. Za časa železničarske stavke v aprilu 1. 1920 so bili nekateri n. pr. že po tri dni zapisani pri načelniku postaje, da so voljni delati pod vsakim pogojem; na shodih štrajkujočih delavcev pa so kričali »da le vstrajamo do konca, nihče naj se ne vpiše, nihče naj ne gre delat!« in veselo so si meli roke, češ, »pri gospodih sem čist, oprati se moram še pred sodrugi«; kaj so ti ljudje? Milo rečeno — izdajce!

Da si moremo vzajemno pomagati, se moramo organizirati, združiti. To pa zahteva od nas, da podredimo svoje osebne interese interesom skupnosti. Če hočemo uresničiti svoje cilje, moremo biti solidarni, ker le skupnost nam daje moč; skupnost pa zahteva od posameznika največjo požrtvovalnost in jekleno voljo.

Dvigniti nas more le spoznanje in zavest skupnosti; misel, kaj bo vse lahko organizacija dosegla, če

povedujemo si pa odločno, da bi z delavskimi zavodi in z njihovim premoženjem razpolagal kdo drug, nego delavstvo potom svojih za to voljenih zastopnikov.

bom tudi jaz njen član in bom po svojih močeh pomagal v družbi z ostalimi graditi fundament organizacije, ki naj bo orožje in opora tisočev in tisočev trpinov, ki jih tarejo iste nadloge in ki imajo iste želje in cilje. Ta zavest mora biti vkoreninjena v vsakem strokovno organiziranem članu, to je strokovna disciplina.

Pred vojno so bile tudi pri nas za takratne razmere močne strokovne organizacije, ki so izvedle marsikatero borbo. Prišla je vojna, z vsemi svojimi grozotami. Ko so prišli po 5. letih na svoje domove, so prišli med njih zaupniki starih strokovnih organizacij, ki so se po večini »borili« doma. Proletariat je bil truden in volja za podrobno delo v organizacijah je bila malenkostna. Stare delavske voditelje je vlada imenovala v začasno narodno predstavništvo, začeli so vleči dnevnice in hoditi na študijska potovanja po svetu, nekateri so celo postali ministri... Delavstvo je začelo v svoji naivnosti preiščevati, kako to, da so ti prejšnji revolucionarji čez noč postali mežnarji z legitimacijo, in začelo je preiščevati, kako korist ima proletariat od sedanjega delovanja teh gospodov? Gospodje so začeli najprvo razlagati delavstvu »saj vi ne razumete našega dela, vi niste dovolj zreli za to, itd« ter so konečno začeli groziti in s policijo so nastopili proti delavstvu, o čemur bi znali marsikaj povedati hrvatski in srbski sodrugi, kako so jemali delavske domove in kako so naenkrat dobili zopet v roke strokovne organizacije, ali vsaj njih arhive in premoženje. Delavstvo je bilo proglašeno za protidržavno, ker je postalo nevarno za stolčke teh gospodov ministrov n. r. itd.

Spominjam se, kako se je včasih pobiralo po shodih ali ko so zbirali sodrugi po krajcarjih s klobukom v roki, da smo dobili denar, za to ali ono akcijo. To so bili blaženi predvojni časi, ko je pokret še bil zdrav, ko je še vladalo popolno zaupanje med člani, zaupniki in voditelji. Kakor hitro pa so začeli hoditi bivši sodrugi v Pariz, v Ameriko in na agitacije za plebiscit na Koroško itd. za vladni denar, ni bilo več edinstva in sloge. Ako se je reklo kakemu preizkušnemu sodrugu, da to početje ni delavsko in umestno, se nam je reklo: »Vi tega ne razumete, mi smo preizkušeni, stari lisjaki.«

„DELAVSKE NOVICE“ izhajajo vsak petek.

Uredništvo in upravnništvo: Turjaški trg 2.

Letna naročnina . . . . . 120 K
mesečna naročnina . . . . . 12 K

Posamezna številka 3 K.

Tako pride sebičnost, pride zavist. Dvigne se duh nediscipline: »Ne bom služil!« dvigne se duh sebičnosti: »Ne bom delal za druge! Glejte ga, samo za svoj mlin vode gradi: Vsak zase, Bog za vse!« Tako je postalo to pri nas kri in meso. Disciplinacija je bila zrahljana. Nezaupanje med delavci in zaupniki vzbujeno. Konec je bil — izdani smo bili še bolj ko prej na milost in nemilost buržuaznim lakajem.

Zato moramo vedno in vedno ter povsod povdarjati: Disciplinacija v strokovnih organizacijah je predpogoj vsakega uspeha. Zato je potreba, da pokažemo na žalostno preteklost, ker ne smemo molčati, da vidite vi vzroke, ki so privedli do zrahljanja discipline. Potreba je pokazati na napake, ki so jih naši bivši, preizkušeni zaupniki napravili, da se bode te varovali napraviti iste napake, ki so že enkrat do temeljev pretresle naše strokovne organizacije. Iz napak se delavstvo uči, kaj mora storiti in česar ne sme storiti, če hoče, da bo gibanje ostalo močno, sposobno za velike cilje, ki jih ima. Zaupanje in odkritosrčnost med delavci in zaupniki je predpogoj za vsako delo. Če imaš kaj proti takemu zaupniku, povej mu to v obraz na shodu, kritiziraj ga v njegovi navzočnosti, to je pravilno postopanje, ne pa zahrbtno zabavljanje. Zaupnika morajo vsi člani v njegovem delu podpirati, morajo ga v vsem obveščati in izvrševati njegova navodila. Kadar volite zaupnike, glejte, da volite ljudi, ki so vredni vašega zaupanja proti njim in ne ovirajte njihovega dela, z neumestnim sumničanjem. Tako ravna discipliniran član strokovne organizacije, kake pravice in dolžnosti ima. Zaupanje med delavci in zaupniki, je temelj discipline, ki izvira iz spoznanja solidarnosti proletariata. Le zaupniki, ki jih bode v njihovem delu krepko podpirali, ki jim bode dali vse podatke, popolnoma resnične, zaupniki, ki jim bode zaupali, ali s katerimi bode tudi vedno v najožjem stiku, bodo lahko dosegli kaj za vas.

Strokovna zavest vsakega člana pa mora biti tem bolj razvita, ker stoje razredne neodvisne organizacije v najljubšem boju s kapitalizmom. Kapitalisti dobro vedo, da je v enotnih strokovnih organizacijah, ki stoje na izrazito razrednem stališču, ogromna sila, ki drobi verige in

ki bo vstvarila novo pravičnejšo človeško družbo. Kapitalisti dobro vedo, da so ravno razredno-bojne strokovne organizacije poklicane, da zadajo kapitalistični družbi zadnji sunek. Kapitalizem je zato stopil v ostro borbo proti razrednim (ne mislim tu na žolte organizacije) organizacijam.

V tem boju z molohom moramo delavci gledati, da smo vsi v bojni liniji proti skupnemu sovražniku — kapitalistu. Zlasti pa je potrebno, da so na zaupniških mestih zavedni, prepričani in neomadeževani sodrugji. Največ nam škodujejo izdajice, prebežniki, ki jim je organizacija dobra, da se okoristijo na razne načine in potem več nečejo nič vedeti o organizaciji. Čim bolj važno mesto je zavzemal tak človek, tem bolj se zgraža delavstvo nad njim in ne pozabi tega kmalu. Škoda, ki jo taki uskoki napravijo organizacijam, je večja, kakor si navadno mislimo, ker utrjuje mnenje »priložnost naredi tatu«. Delavstvo zgubi zavoljo takih elementov zaupanje tudi do pštenih sodrugov, če hočejo delavstvu še tako dobro, ker vidi v vseh le ljudi, ki se hočejo po delavskih hrbitih povzpeti navzgor in potem prodati delavske interese.

Ali delavstvo ne sme omagati, ves svetovni proletariati se bori za uresničenje davnih težnj in preizkušnih zahtev skupne proletarske armade. Stran s slabostjo in malodušnostjo! Če hočemo, da zmaga načelo: Kdor dela naj tudi je! Rabimo silnih, razrednozavednih strokovnih organizacij. *Vsak delavec mora biti strokovno organiziran! Vsak član strokovne organizacije se mora posvetiti in posvetiti vse sile razvoju svoje organizacije! Organizacija je mrtva oblika, članstvo ji šele ulije duha, solidarnosti, bojevitosti in medsebojnega zaupanja in podpiranja, ki je brezpogojno potreben, da se obranimo napada buržuazije in dosežemo končni cilj — socialistično družbo.*

In na tej podlagi, sodrugji, združite se v močne, razredno-bojne strokovne organizacije. Vsak delavec, ki ni član razredne strokovne organizacije je begunec, ki je zapustil rdeči prapor naše svetovne, mednarodne proletarske armade.

Kakršni so vojaki, taka je armada. Kakršna armada — tak je njen uspeh.

M. L.:

Strokovna politika neodvisnih strokovnih organizacij.

II.

Delavci v strokovne organizacije! Ta klic mora danes odmevati po vseh tovarnah in delavnicah, po vseh jamah in stavbah. Delavstvo, ki ni organizirano, si mora samo zapisati posledice svojega suženjskega stanja.

Ali kam naj grem? V katero strokovno organizacijo naj vstopim, bo danes vprašal delavec, ki prvič sliši besedo organizacije. Polno je organizacij, ki se imenujejo delavske organizacije in trde o sebi, da zastopajo delavske koristi. Samo poslušajmo! Tu imamo »Jugoslovansko strokovno zvezo«, ki trdi o sebi, da zbira krščansko misleče delavce. »Narodno socialna zveza« trdi o sebi, da zbira narodno-misleče delavce. »Delavska Unija«, ki je nastala po razglasitvi zakona o zaščiti države, je nezakonski otrok demokratske stranke.

Ali so to prave delavske organizacije, ki imajo pred očmi samo delavske koristi? Niti ena izmed njih. Vse te imenovane organizacije so ali privesek klerikalne ali narodno-socialne ali demokratske stranke. Predvsem stoje vse te organizacije na stališču, da si delodajalec in delavec nista nasprotnika, da lahko oba mirno in zadovoljno živita drug poleg drugega, z drugimi besedami, da delodajalec ni volk, ki hoče požreti delavca in se odebiliti na njegov račun. Te organizacije stoje na

stališču, da je bilo vedno tako, da so bili eni gospodje in drugi hlapeci, da eni komandirajo, drugi pa morajo ubogati. Ker je bilo doslej tako, mora biti tako tudi v bodoče, tako pravijo te organizacije, kadar govorijo z njihovimi voditelji. In ker ne morejo vsi komandirati, je gospodov malo, hlapcev pa veliko. Te organizacije se zadovoljijo s tem, da dobe njih člani malo večji kos kruha.

V glavnem pa služijo te organizacije zgoraj omenjenim političnim strankam v svrhu agitacije pri raznih volitvah. Te stranke jih denarno podpirajo in od njih so odvisne. Ker pa odločajo v teh strankah ravno oni, ki komandirajo delavcem po tovarnah in delavnicah, ki jih izkoriščajo s tem, da jim dajejo nizke plače, jih silijo delati več kakor 8 ur, pokličejo na pomoč žandarje, če se upro izkoriščanju, potem je pač jasno, da take delavske organizacije, ki so odvisne od takih političnih organizacij, ne morejo zastopati delavskih koristi.

Nasprotno, te organizacije so že opetovano izdale delavce, ki so se borili za boljši kos kruha. Omeniti hočemo samo dva slučaja.

Ko so se železničarji leta 1920 borili v celi državi za boljši kos kruha, takrat je glasilo Jugoslovanske strokovne zveze najhujše napadalo železničarje, jih denunciralo vse vprek kot protidržavne elemente in takrat-

ni železniški minister dr. Korošec, ki hodi kaj rad med delavce, je poslal nad železničarje vojake, da so z nasiljem nastopali proti mirnim železničarjem.

In voditelj zveze jugoslovanskih železničarjev, ki je včlanjena pri Narodno-socialni zvezi je ob priliki omenjenega štrajka pozval svoje člane, naj grejo delat, s čimur je izdal stavko in javno pozival k stavkolomstvu.

Po dejanjih jih spoznaš, kakšne so te organizacije. O »Delavski Uniji« pa niti ni treba govoriti, ker o njej že vrabci čivkajo po ljubljanskih ulicah, da živi ta organizacija in njen list samo od denarja, ki ga dobiva od raznih demokratskih bank.

Na naslov Trboveljske premogokopne družbe in v vednost širše jugoslovanske javnosti.

Dostikrat smo že v »Delavskih Novicah« govorili o neznosnem gospodarskem položaju slovenskih rudarjev in smo tudi objavili nove zahteve teh trpinov. Na zahteve rudarskega delavstva je dala Trboveljska premogokopna družba odgovor, da absolutno ne more dovoliti zvišanje delavskih plač, dokler ji državne železnice ne priznajo nove cene premoga, katero povišanje cen je bilo potrebno radi povišanja delavskih mezd, ki se je dovolilo koncem januarja tega leta.

O povišanju cen premoga je rudarsko delavstvo mnenja, da bi vsako zvišanje cen premoga imelo za posledico, da bi po poteku par mesecev ne bilo vsled nanovo narasle draginje oškodovano le delavstvo samo, temveč tudi drugi stanovci cele države, ker bi draginja zopet narasla, ter bi bilo delavstvo, kakor tudi ostali državljani dosti na slabšem, ter ne more dovoliti zvišanje cen premoga, dokler se natančno ne ugotovijo produkcijski stroški Trboveljske premogokopne družbe, katera bi tudi tedaj, če ponovno zviša svojim delavcem mezde imela najbrž še veliki dobiček.

To je sicer tudi mnenje širše javnosti, in da nam se ne reče, da smo pri razmotrivanju stvari površni, navesti nam je sledeče:

Predsedstvo pokrajinske uprave za Slovenijo v svojem poročilu od 11. decembra 1921, št. 13913 naslovljenem na ministrstvo za šume in rude (glavna rudarska direkcija) v Beogradu zahteva:

Ponovno komisijonelo ugotovitev produkcijskih stroškov Trboveljske premogokopne družbe predlagam, ker so se čuli glasovi, da je enketna komisija, ki je začetkom leta pregledala poslovanje družbe, ugotovila, da je mogla družba tedanje doklade dovoliti brez vsakega povišanja premogovnih cen, ministrstvo za šume in rude pa je z odlokom, z dne 6. julija 1921, n. br. 4878, vendar dovolilo znatno zvišanje cen. Javnost resno dvomi, da bi bil ta povišek upravičen. Istotako bo gotovo tudi sedanje povišanje nalezelo na kritiko in odpor v javnosti. Treba je vsled tega imeti jasne račune in javnost o stvari informirati.

Za slučaj, da bi ministrstvo vprašanje zvišanja premogovnih cen ne smatralo še zrelim za rešitev, naj odredi najprej in sicer takoj povišanje draginjskih doklad in »naloži trboveljski družbi takojšnje izplačevanje«.

To zahteva pokrajinska vlada, katera posebno podčrtava besede »Javnost resno dvomi, nalezelo bo na kritiko. Treba imeti jasne račune itd.« To kaže, da je pokrajinska uprava dobro in natančno o celi stvari informirana in če najvažnejše besede posebno podčrtava, ni to napravila brez gotovih in jasnih dokazov.

Dne 10. maja t. l. je bila deputacija rudarskega delavstva pri gospodu kraljevem namestniku I. Hribarju v Ljubljani in se pritožila proti postopku trboveljske premogokopne

Organizacije, ki so odvisne od meščanskih strank in zastopajo le na videz delavske koristi, v resnici pa ob vsaki priliki izdajajo delavsko stvar, take organizacije imenujemo **rumene organizacije, ker so v službi delodajalca-kapitalista.**

Teh rumenih politično odvisnih strokovnih organizacij se mora delavstvo varovati. Spoznati jih je lahko. Te organizacije imajo tudi svoje liste in sicer: »Novi čas« je glasilo klerikalne Jugoslov. strok. zveze. »Nova Pravda« je glasilo narodno-socialne zveze in »Delavski List« je glasilo demokratske »Delavske Unije«.

Kakšne morajo tedaj biti prave delavske organizacije?

(Dalje prihodnjič.)

družbe, katera na gori omenjeni način zavlačuje mezdna pogajanja rudarskih delavcev in je dobila odgovor, da državne železnice, oziroma ministrstvo železnic nikdar ne bo plačalo za premog cene, katere zahteva trboveljska premogokopna družba, *ker družba ima vedno dovolj dobička že pri teh cenah in razen tega, svobodne cene za privatne stranke.*

Tak odgovor daje povod, *da javnost vedno še bolj dvomi* in radi tega je tudi potrebno imeti »jasne račune« in je dolžnost merodajnih faktorjev, posebno pa rudarskega glavarstva, da si preskrbi te »jasne račune«, ker je itak zadnjič omenilo, da je treba enkrat začeti postopati po zakonu. Po zakonu je pa, da je treba rudarskim delavcem enkrat dati dostojno življenje. — Gospod rudarski glavar je na 17. maja 1922 deputaciji rudarjev izrecno rekel, da bo ščitil delavstvo in, da mu delavstvo ne sme predbacivati, da se postavlja na stran družbe.

Gospod rudarski glavar storite svojo dolžnost; tisoči rudarskih delavcev in družin bo vam hvaležno. V nasprotnem slučaju pa bo vas tisoče teh izmuzganih trpinov proklinjalo. Torej pokažite svoje človeštvo.

Rudarski delavci so temelj industrije in gospodarskega življenja. Rudarji so dali za povzdigo gospodarskega življenja nešteto žrtev svojih življenj. Statistika ponesrečenih rudarjev se letno povišuje. Po teh ponesrečenih žrtvah so ostali tisoči nepreskrbljenih otrok. Njihovi očetjje so dali svoje življenje za pridobitev črne hrane za stroje, parobrode in tovarne.

Ti otroci so brez vseh sredstev, vrženi so na pokvarjeno ulico, prepuščeni samemu sebi brez vzgoje, brez nadzorstva. Od njih postajajo navadno prostitutke in zločinci. Kdo je temu kriv? Kapitalist, kateri stremi za dobičkom in jemlje v svoje blagajne navrednost dela.

Ministrstvo za socialno politiko, vlada in širša jugoslovanska javnost molči o tem. Gospodje, ali vi nimate nič človeškega čuta? Kaj bi ministri, odgovorni člani vlade in ostala jugoslovanska gospoda rekla, da se te strašne stvari pripetijo na njihovi družini, na njihovi deci? Gospodje, kje je ostal vaš demokratizem, kje je ostalo vaše človeštvo?

Če bi v tem nadaljevali bila bi potrebna cela knjiga z več sto listi. Dolžnost je naša, da v tem oziru govorimo o najvažnejših stvareh in bomo v kratkih potezih razložili višino *minimalne delavske dneve* in začnimo z

hrano.

Hrana je človeku potrebna iz dveh razlogov: prvič, da poda možnost človeškemu organizmu, da vsak njegov del možganov, živcev in v splošnem vsak del, kateri se v življenju in težkem delu izčrpa, popravi in ga pripelje ponovno v pravo stanje, drugič, da organizmu poda — ono, kar je potrebno, da stvari energijo — živo silo — potrebno za opravljenje gotovega dela.

Ker človeški organizem z hrano pridobljeno energijo črpa v obliki toplote, je običajno, da se vrednost hrane, katera zadržuje v sebi životno energijo, v potencialnem stanju meri s **kalorijami** (t. j. edinicami za izmero množine te toplote) ne pa kilogramometrom, kakor je to slučaj pri računanju moči v mehaniki. — Radi tega bomo tudi mi pri preračunavanju vrednosti hrane in moči, katero to daje organizmu, računali s kalorijami. Naš namen ni, da se natančno spustimo v detajle obrazložitve teh izrazov — kalorija in kilogramometra — ker bi nas to peljalo dalj, kakor je naš cilj.

Koliko je hrane potrebno človeku za 1 dan?

Da na to vprašanje odgovorimo, je potrebno, da vemo, koliko je človeku treba, da vzame v sebe kalorij, katere se nahajajo v hrani.

Odrasli človek s srednjo težo 70 kg, mora, da dobi v sebe hrano, katera mu nudi sledeče količine kalorij:

Stanje v katerem se nahaja človek	Skupen potrošek kalorij, kateri treba nadomestiti z hrano	Na eden kg teže prihaja kalorij
V odmoru	2303	32,9
pri lahkem delu	2445	34,9
pri težjem delu	2888	41,3
pri težkem delu	3302	47,2

To so najmanjše količine za katere neki francoski pisci pravijo, da so dovolj oziroma zadostne, medtem pa mnogi higieniki povdarjajo, da delavec pri težkem delu črpa še večjo količino kalorij, katera gre do 5000, in tako delavci, zlasti fizični kateri delajo na dnevnem kopu, potrebujejo večjo količino hrane. Tak slučaj je pri delavcih, kateri delajo pri sekanju gozda. Taki delavci potrebujejo 75 kalorij po kilogramu svoje telesne teže in bi enemu takemu delavcu od 70 kg telesne teže bilo potrebno, da vzame v sebe hrano, katera mu daje čez 5000 kalorij. — Delo jamskih delavcev v rudnikih odgovarja naporu dela delavcev pri sekanju gozda.

Pojav »lahko« »težje« in »težko delo« so relativni in nerazumljivi. N. pr. delavec, kateri vrši težje delo, črpa enako svojo moč, kakor oni, kateri težko dela, če mora od svojega stanovanja peš iti do delavnice po pol ure in več in začeti truden svoje delo. So tudi slučajji, da delavec opravlja enostavno delo in utruji svoj organizem, in se tako delo specializira kot navadno delo, vpejano na nekoliko prostih pokretov in se smatra kot lahko delo, v resnici pa zahteva to delo veliki potrošek kalorij. Pripomniti nam je, da delo »nekvalificiranih« delavcev ni vselej lahko delo, ampak je v večini delo takih delavcev težko delo. To moramo imeti pred očmi, če je beseda o kvalificiranih in nekvalificiranih delavcem.

Pri vsemu temu, bomo mi vzeli za podlago našega proračuna najmanjše količine kalorij. Na ta način se nam ne more predbacivati, da smo enostranski pri odreditvi minimalne delavske mezd. Raditega in vzevši v obzir prilike in okolnosti, v katerih dela naš delavec, bomo vzeli srednjo pot, da je enemu fizičnemu delavcu potrebno, da s hrano prinese v svoj organizem 3360 kalorij potencialne moči. Ta količina kalorij se mora pridobivati iz živilskih potrebščin, katere v obliki hrane nudi človeškemu organizmu glavne sestojine: beljakovine, (bolje rečeno

dušikove sestojine v splošnem) mast, (bolje rečeno masne edinice, ker se tu razumeva vse masne edinice, katere se dobivajo od živali ali rastlinstva, n. pr. svinjska mast, loj, goveja mast, olje, itd.) in ogljikovih hidratov. Te snovi — beljakovina, mast in ogljikovi hidrati — morajo biti v hrani predstavljeni v gotovi razmeri, od katere se ne sme mnogo odstopiti, da ne bi bilo na škodo organizmu in to je: beljakovina in mast morejo dati 16% od celokupne svote kalorij, ogljikovi hidrati pa 68%.

To je v splošnih potezah odgovor na vprašanje: koliko treba človeku, da prinese hrane v svoj organizem. Preje, nego bi posebno omenili, kakšno hrano in v kateri obliki mora imeti delavec, se bomo ustavili pri hrani delavske grupe, katera se hrani najcenejše in preračunali bomo njeno vrednost.

Beseda je o stavbinskem navadnemu delavcu. Tak delavec običajno vživa za zajtrk kruh, čebulo ali papriko, za kosilo paradižnike, čebulo s kruhom, za večerjo pa kuhani fižol ali kakšno podobno prikuho, praženo vedno pa brez mesa. Ob nedeljah vživajo taki delavci tudi malo mesa. Vrednost hrane takega vživljanja in njena cena so razvidni v sledeči tabeli:

Tabela 1. Hrana navadnega stavb. delavca.

Oblika hrane	Beljakovina	Mastnih edinic	Ogljikovih hidratov	K	h	Opomba
za zajtrk, obed in večerjo po 500 g črnega kruha, toraj skupaj 1500 g	105 g	7,5	795	33	—	Cene so vzete po minimalnih cenah za mesec april 1922. Danes so cene mnogo večje za primer naj slabši kruh in mast.
paradižnika 500 g	4,5	1,8	20,1	10	—	
čebula 100 g	1,6	0,3	10,3	3	60	
paprika zelena 100 g	1,3	0,3	3	10	—	
Prikuha:						
fižol suh v zrnu 60 g	12,5	0,9	3,7	1,50	—	
mast za začini 5 g	—	4,5	—	2	—	
sol in moka za začini	—	—	—	1	—	
Skupaj	124 g	15,3	832,1	61	10	

Vrednost te hrane v kalorijah			
Skupaj kalorij	3820,4	459,6	3228,5
v odstotkih	—	12,0	84,5
potrebno je pa v odstotkih	—	16	68
prebitok v odstotkih	—	—	16,5
pomanjkljaj v odstotkih	4	12,5	—

Kakor je to iz gorenje tablice razvidno, taka hrana daje zadosti veliko količino kalorij, dočim sorazmerna poedinili hranljivih sestavin (beljakovina, mast in ogljikovi hidrati) odstopajo zelo od normalne razmere. Ta hrana na ta način daje organizmu manj beljakovine, posebno pa masti, nego je to potrebno, dočim na drugi strani daje preveč ogljikovih hidratov. — Da bi že nevaren položaj od take hrane mogel razumeti, rekli bomo dve, tri besede v poedinili snovi hrane, potrebne za vzdrževanje ljudske mašine.

Beljakovina (azotna snov) je potrebna organizmu za popravek in zgradbo krvnih stanic, katere se z življenjem organizma rušijo in tako rekoč uničujejo. Beljakovina služi zgolj za popravek in novo zgradbo organizma. Mast (masne edinice v splošnem) so namenjene poglavitno za proizvajanje toplote. One dajo organizmu največji del toplote, zato, da se toplota ne bi pokvarila in zametila v moč, katera vstvarja kretinjo.

(Konec prih.)

Strokovni pregled.

Konec stavke v delavnicah južne železnice v Mariboru. Dne 20. t. m. zjutraj so se pri obratnem ravnateljstvu južne železnice v Ljubljani začela pogajanja z zastopniki delavstva mariborskih delavnic, da se poravna kriza. Prišlo je do temeljnega sporazuma, na podlagi katerega so se mogla pogajanja

nadaljevati v Mariboru. Ob petih popoldne je bilo veliki množici delavstva, ki je v Tvorliški ulici čakala na izid pogajanj, mogoče sporočiti izid pogajanj. Ker so bili državni železnici dovoljeni novi krediti za delavstvo in hkrati tudi južni železnici, bodo prejeli delavci na račun doklad, do katerih imajo

pravico, začasno 200 do 250 dinarjev, dočim se ostanek izplača kasneje. Glede povračila mezd za čas, dokler je trajala pasivna rezistenca, oziroma za čas izprtja, se je dosegel sporazum v tem zmislu, da se rešitev tega vprašanja prepusti civilno sodni poti. — Na podlagi doseženega sporazuma se je delavstvo 20. t. m. zjutraj polnoštevilno zopet vrnilo na delo.

Lesni delavci. Ker draginja raste od dne do dne, so bili tudi lesni delavci prisiljeni, zahtevati povišanje mezd. 16. maja so se vršila pogajanja med zapnikami lesnih delavcev in delodajalci. Po dolgih pogajanjih so delavci dosegli 30% zvišanje temeljnih plač. Lani so dosegli že 40% zvišanja temeljnih plač. Temeljne plače so: 10 do 10 kron 50, 11 do 11 kron 50 in 12 kron na uro. Vsem delavcem, ki so že prej imeli po 12 kron na uro, se zviša mezda na 13 kron 50 na uro, na gorenje temeljne plače dobe še 70% povišek.

Dolžnost lesnih delavcev je, da vsi pristopijo v organizacijo in čim najbolj delajo, da se ta okrepi, ker le močna organizacija jim zagotovi boljše gospodarsko stanje. Temeljne plače in 70% draginjski povišek ne odgovarjajo še današnji draginji. Šele, če dobiti še 50% poviška, bo plača nudila delavcu kolikor toliko, skromno sicer, a vendar človeško življenje. Sodrugi, to pa te dosežete, če boste vsi organizirani in če boste izpolnjevali svoje dolžnosti proti svoji organizaciji. Zato vsi v strokovno organizacijo!

Dopisi.

Jesenice: Dne 11. t. m. smo imeli z tukajšnjim podjetnikom mezdna pogajanja, pri katerih smo pridobili 20% poviška na plačo, kar je dalo povod jeseniškimi pijavkam, trgovcem in mesarjem, da so šli z cenami vsakdanjih živilskih potrebščin prav izdatno zopet navzgor. Tem krivosesom ne zadoštuje, da so od lanske jeseni prišli na svoj račun, brez prave utemeljitve in potrebe so zvišali cene živilom, kar jih je ostajalo še tukaj na Jesenicah, namreč odpadkom, vse drugo blago boljše kakovosti pa je šlo za blažene lire. Če pa poslušamo te naše verižnike, so pa od prvega do zadnjega tako grozno narodni, da vjamejo s svojo vnetostjo za narod še vedno kakega norčka, da jim verjame. Pri vseh teh malenkostnih poviških delavskih plač pa ne preostaja delavcu in njegovi družini drugega, kot neskončno pomanjkanje.

Omeniti moramo tudi, da je pri mezdnih pogajanjih hotelo tukajšnje podjetje razveljaviti pogodbo glede zasilnega dela in tozadevne 95% plače, ter pri tem usiliti kvalificiranim delavcem, kateri so prisiljeni radi pomanjkanja dela opravljati zasilna dela izven svojega obrata, plače najnižje kategorije, katere so navadne na prostem, kar se dogaja največ v zimskem času ter so pri tem izpostavljeni vremenski hudomušnosti.

Morda se podjetniku zahoče pri tem prihraniti izdatke na račun delavcev, kateri so prisiljeni, da uradnikom in inženjerjem žagajo drva kakor tudi obdelujejo vrtove, kar seveda podjetju ne prinaša nikakega dobička, čemur pa delavstvo ni krivo.

Svetujemo gospodu generalnemu ravnatelju Nottu, da v bodoče, kadar naleti na slučaj kakor se je dogodil v Hrenovcu, ko sta dva delavca kopala za vodovod g. Galaschu, in kateri stane ti sočake, da delavce vpraša, zakaj ne delata in kdo jima daje povelja. Dalje svetujemo vodstvu podjetja, da naj od vzame omenjenim inženjerjem zemljo, katera se obdelava na račun podjetja, in katera služi omenjenim za »luksus«, ter naj razdeli dotična zemljišča med delavce, kateri so jo pripravili sami obdelavati.

Protestiramo pa, da bi se nam na račun takih zasilnih del, kateri koristijo le privilegirancem podjetja, odtrgavalo plače, katere so že itak tako malenkostne v primeru z draginjo, ki od dne do dne narašča.

Vsem jeseniškim trpinom pa kliče mo: Vsi v enotno fronto proletariata, proti enotno združenemu kapitalu!

Več delavcev.

Resolucija

sprejeta na javnem shodu rudarskega delavstva v Kočevju, dne 21. maja -922.

Vsled nepopisnega terorja, ki ga izvaja Trboveljska premogokopna družba nad rudarji v vseh revirjih, posebno pa nad zapniki delavstva in njegovih organizacij potom svojih uradnikov, ki v več slučajih sovražijo, kakor zagrizeni Vsenemci, slovensko delavstvo, in ker so začeli v zadnjem času brez vzroka odpuščati iz službe naše najboljše sodruge, shod najodločneje protesta proti takemu brezvzročnemu odpustu, psovanju in šikaniranju, ki so jih zagrešili družbini uradniki in pazniki nad delavstvom.

Shod zahteva, da se v vseh takih slučajih odredi preiskava v vseh revirjih in pooblašča svojo strokovno organizacijo, Zvezo rudarskih delavcev, da v tem oziru ukrene vse potrebno pri nadležnih oblasteh, da tako izzivanje in šikaniranje delavstva od strani družbe prestane, krivci naj se kaznujejo in vsi radi takih slučajev odpuščeni ali kaznovani delavci prejmejo nazaj v delo in se jim da odškodnina oziroma zadovoljščina, ker rudarsko delavstvo ne more prevzeti na sebe odgovornost za posledice, katere bi iz tega mogle nastati.

Za resolucijo je glasovalo 300 (tristo) delavcev.

Kočevje, dne 21. maja 1922.

Trbovlje. V nedeljo, dne 7. maja se je vršil veličasten pogreb sodruga Vretenarja Antona (zapnika Zveze rudarskih delavcev) in sodruga Kuharja Jožefa, ki sta se ponesrečila v noči od 4. do 5. maja na Dobrni. Oba sodruga zapuščata žene in nepreskrbljene otročiče. — Pogreb teh žrtve brezobzirne kapitalistične eksploatacije se je udeležilo 3000—4000 oseb, delavstvo korporativno z rudečo zastavo, delavska godba in pevski zbor Zveze rud. delavcev. Pred odprtim grobom se je poslovil sodrug Rafanelli, ki je v globokem in pomembnem govoru orisal proletarske zasluge in vrline padlih sodrugov ter ostro opisal sistematično ubijanje proletariata v trboveljski klavnici.

Gospodu župniku ta govor ni bil po volji, ker govornik ni govoril o Bogu in hudiču ter o peklju in o rajju, ampak je risal le pekel na zemlji, ki so ga prisodili bogatini delavskim trpinom. Gospoda župnika je to tako razburilo, da je čutil potrebo dajati navzočim rudarjem navodila, kako naj bi se po njegovem mnenju rešili iz svoje bede in jim je za njihovo težko, naporno delo obljuboval — raj po smrti. Črni gospod je hotel sveti trenutek pogreba uporabiti za svojo agitacijo, kar je navzoče delavce izzvalo, da so nekateri začeli delati medklice proti temu nedoslednemu propovedniku, ne Kristovih naukov, ampak klerikalizmu. Le hladnokrvnost sodr. Rafanellia gre zahvala, da je preprečil kak večji incident. Priporočamo pa gospodu v črni suknji, da opusti drugič agitacijo v takih momentih, ker ga bo sicer delavstvo samo odvadilo teh čudnih navad. Naj ve gospod, da delavstvo nima prav nobenega zaupanja v cerkev, ki je vedno podpirala, ne kakor nekdanj Krist — zatirane, ampak le izkoriščevalca.

Delavci.

Trbovlje. Pri nas se nesreče vedno množijo. Posebno pa na dnevnem kopu. Pa vsaj ni čuda, ker nimamo izsolanih paznikov. Imamo paznike, ki so izučeni za prav različne poklice: n. pr. mesarje, oštirje, natakarje, enega bivšega prekupčevalca perutnine, konjske hlapce, pastirje, ki so pa morali vse drugače skrbeti za svojo živino nekdanj, kakor danes skrbijo za delavce. Le 2 do 3 pazniki so obiskovali rudarsko šolo. Dolgo smo molčali o teh razmerah, ali ker se vsled nevednosti teh ljudi vedno množe nesreče, smo prisiljeni obrniti se na javnost. Navedli bi lahko celo vrsto nesreč, ki so se zgodile zadnje čase, naj zadostujejo za danes le najtežje. Še ni leto, kar se je ponesrečila delavka Š., ki je v bolnici umrla še isti dan. Delavcu R. je bila zdobljena

